View metadata, citation and similar papers at core.ac.uk
brought to you by CORE
provided by Electronic Archive of the Ukrainian Medical Stomatological Academy

фаз: антиципації та формулюванні гіпотез для її подальшої перевірки. У разі успішної реалізації останньої, спостерігається значний прогрес у читанні.

Висновки. Отже, у процесі формування іншомовної компетентності у читанні у здобувачів вищої освіти слід враховувати такі аспекти когнітивного рівня, які пов'язані з процесом декодування інформації тексту. Перспективу подальших досліджень вбачаємо в аналізі лінгводидактичних передумов навчання майбутніх перекладачів читання іншомовних науково-технічних текстів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ніколаєва С.Ю. Основи сучасної методики викладання іноземних мов /Ніколаєва С.Ю. К.: Ленвіт, 2008. 285 с.

2. Vigner G. Enseigner le français comme langue seconde / G. Vigner. Paris: CLE International, 2001. P. 71–77, 80–88.

ПРИЙМА ЛАДА ЮРІЇВНА
викладач кафедри іноземних мов з
латинською мовою та медичною термінологією,
Українська медична стоматологічна академія

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У РОМАНІ *THE LION, THE WITCH AND THE WARDROBE*

Вступ. Одним із основних напрямків розвитку сучасного перекладознавства є розробка питань, пов'язаних з проблемами перекладу художньої літератури, і зокрема, передачі онімних номінацій. Власні назви є безеквівалентними одиницями, що були предметом дослідження багатьох перекладознавців, серед них: В. Комісаров, Л. Бархударов, Ю. Карпенко, А. Живоглядова, С. Влахов, С. Флорін, Д. Єрмолич, А. Суперанська, Р. Зорівчак, А. Гудманян, О. Гера та ін.

Лінгвістичну суть власних назв найглибше, на наш погляд, вивчив іспаніст В.С.Виноградов у своїй докторській дисертації “Лексические вопросы художественной прозы” (1975). В. Виноградов розглядає оніми (власні імена, nomina propria) як єдині в своєму роді об’єкти (Виноградов, 2001), які володіють яскравим конотативним значенням та інформують про локальну та національну приналежність позначуваного об’єкта.

Ряд дослідників зараховують імена власні до числа реалій на тій підставі, що вони позначають дійсно існуючий чи видуманий об’єкт думки, особу чи місце, єдині та неповторні у своєму роді. Ця унікальна “значущість” деяких власних назв є причиною того, що “передача власних назв викликає складнощі при перекладі будь-якого тексту” (Rosch, 1975). Саме такими значущими оригінально-авторськими одиницями, які допускають варіативність перекладацьких рішень, насичений роман К. Льюїса *The Lion, the Witch and the Wardrobe*, що і складає актуальність даного дослідження.

Мета даної наукової розвідки − з’ясувати особливості перекладу онімних номінацій з англійської на українську мову на основі оригінального мовного матеріалу роману К. Льюїса *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. Об’єктом дослідження виступають 60 власних назв з фентезійного роману К. Льюїса *The Lion, the Witch and the Wardrobe* та їхній переклад українською мовою. Предмет розвідки становлять конкретні особливості перекладу власних назв з англійської на українську мову, зокрема, окремі способи й прийоми перекладу.

Виклад основного матеріалу. Як зазначає Л. Бархударов, переклад власних назв у художньому тексті завжди орієнтований на досягнення комунікативно-функціональної ефективності. (Бархударов, 1975). Серед основних прийомів онімістичних номінацій В. Наріжна використовує у своєму перекладі книги *The Lion, the Witch and the Wardrobe* наступні:

1. Транслітерація. За визначенням О. Ахманової, транслітерація – це “формальне відтворення початкової лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу; буквена імітація форми початкового слова” (Ахманова, 2007). Найчастіше транслітеруються антропоніми та зооніми: *Mr Tumnus – Містер Тамнус, Lilith – Лілім, Aslan – Аслан, Margaret – Маргарет, Betty – Бетті, Emeth Tarkaan – Емет Таркаан.*

2. Транскрипція. При транскрипції слово записується буквами кирилиці, при цьому перекладач орієнтується на точну відповідність звучанню слова мовою оригіналу. Транскрипцію застосовують при перекладі топонімів, назв фірм, компаній, видавництв, марок автомобілей, періодичних видань тощо: *Susan – Сьюзен, Jadis – Джадіс, Mrs. Macready – Місіс Макріді, Digory Kirke – Дігорі Керк, Rumblebuffin – Рамблбаффін.* В. Наріжна застосовує графічну трансформацію поряд із транскрипцією при передачі оніма *Cair Paravel – Кер-Паравел*, додаючи дефіс між частинами оніма, адаптуючи власну назву за формою до сприйняття українського читача.

В. Виноградов стверджує, що звичайні власні назви, як правило, транскрибуються або транслітеруються (Виноградов, 2001). Цікаво, що різні перекладачі можуть вдаватися до різних способів перекладу при передачі тих самих власних назв, наприклад, прізвисько вовка *Maugrim в українському* перекладі В. Наріжної передається за допомогою транслітерації (*Мауґрим*), тоді як Г. Островська використовує транскрипцію в російському перекладі (*Могрим*). Такі розбіжності зумовлені індивідуальними особливостями сприйняття імені конкретним перекладачем, їхніми міркуваннями з приводу милозвучності тощо.

3. Калькування – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин (морфем або слів) їх лексичними відповідностями у мові перекладу. Калькування використовується при перекладі географічних назв, найменувань історико-культурних подій та

об’єктів, титулів та звань, назв учбових закладів, художніх творів, державних установ тощо: *The White Witch – Біла Відьма, The Stone Table – Кам’яний Стіл, The White Stag – Білий Олень, The Life and Letters of Silenus – “Життя та листи Силенуса”, Nymphs and Their Ways – “Німфи та їхні звичаї”, Father Christmas – Батько Різдво.* Прикметно, що перекладач вдається до калькування останнього оніму навіть попри наявність у мові абсолютного еквівалента (*Санта*), вживання якого усталене традицією. Такий вибір В.Наріжної зумовлений прагненням зберегти внутрнішню форму та семантичне наповнення власної назви оригіналу, зважаючи також на те, що даний онім є реалією, притаманною культурі й міфології саме Великої Британії.

Специфічним ускладненням при використанні цього способу перекладу є необхідність скорочення або розширення вихідної структури (додавання до неї окремих елементів), наприклад, *Queen Lucy the Valiant – Люсі Хоробра, Ironhoof – Залізне Копито.*

4. Семантичний переклад. Частковому чи повному семантичному перекладу підлягають деякі зооніми, наприклад: *Mrs. Beaver – Micic Бобриха.* Перекладач використовує відповідні деривaційні елементи (суфікс *-иха*), характерні для онімів-фемінітивів для передачі гендерної належності персонажа. У якості синоніму К. Льюїс використовує онім *She-Beaver,* проте у перекладі знаходимо загальну назву: *бобриха.*

Інколи переклад онімів-оказіоналізмів супроводжується лексичними трансформаціями, головним чином, компенсацією та лексичними замінами: *The bright city of War Drobe – країна Кімната-для-гостей, Sir Peter Wolf's-Bane – сер Пітер Прокляття Вовків.* У даних прикладах перекладач також використовує оніми-неологізми з аналогічним стилістичним навантаженням.

5. Транспозиція. Найменш продуктивним способом перекладу онімних одиниць роману *The Lion, the Witch and the Wardrobe* є

транспозиція. Вживання цього спосібу перекладу полягає у використанні різної за формою, проте спорідненої за лінгвістичним походженням власної назви: *Helga – Ольга*. Як правило, транспозиція використовується для передачі імен, висхідних до імен-прототипів (біблейських, латинських або грецьких): *Oedipus – Едіп, Hephaestus – Гермес, Dionysus – Діоніс.* У тексті твору був знайдений лише один приклад транспозиції: *Bear it well, Daughters of Eve! – Носіть корону з честю, доньки Єви!* Використання транспозиції зумовлено традицією та пов'язано із вживанням власного імені Eve (Єва) у біблійному дискурсі. Гіпотетично, якби перекладачка передала ім'я одного з головних героїв *Peter* як *Петро*, а не *Пітер*, це можна було б вважати прикладом транспозиції. Проте такий варіант перекладу не є доцільним, адже повністю нівелює культурну маркованість імені, українізуючи персонажа, тому В. Наріжна використовує прийом транскрипції.

Інколи, навіть не зважаючи на написання певної номінації з великої літери перекладачеві необхідно впевнитися в тому, що перед ним саме власне ім'я, адже в англійській мові з великої літери можуть писатися не лише імена власні. Так, у творі *The Lion, the Witch and the Wardrobe* ми знайомимося з багатьма міфічними істотами, що написані в оригіналі з великої літери. Проте з контексту ми дізнаємося, що вони є лише одиничними представниками певного типу міфічних створінь, а отже є загальними назвами і мають передаватися українською з маленької літери, наприклад: *Faun – фавн / фавненятко, Gryphons – грифони, Dryads and Naiads – дріади та наяди, Well-Women – джерельні жінки.*

Цікаве потрактування плану змісту власної назви у художньому творі знаходимо у К. Зайцевої. Вона пропонує класифікацію власних назв відповідно до рис персонажа, місця й часу дії та виділяє: 1) назви, релевантні рисам персонажа; 2) назви, іррелевантні рисам персонажа. До першої групи належать "етимологічні" або "значущі" назви, "назви-

характеристики”. Йдеться про формальну сторону власних імен, які мають у своїй основі асоціативну семантичну структуру. Дослідниця вважає, що “цей підклас літературних антропонімів тільки прямо характеризує героя. Другу групу становлять такі імена, які своєю прозорою семантикою зовсім не описують образ, але просто викликають певну емоцію, усмішку або, скажімо, неприязнь у читача” (Зайцева, 1983). До першого типу власних назв за К. Зайцевою серед персонажів *The Lion, the Witch and the Wardrobe* відносимо *Mrs. Beaver.* Як правило, оніми, релевантні рисам персонажа перекладаються за допомогою калькування або семантичного перекладу: *Містер Бобер*. До другого типу належить онім *Rumblebuffin – Рамблбаффін*, переданий за допомогою транскрипції.

Висновки. У художньому тексті поряд з денотативною функцією індивідуалізації, власним іменам притаманна прагматична функція, яка виявляється в тому, що ці одиниці використовуються як засіб вираження емоційно-оцінних значень. Онімікон твору *The Lion, the Witch and the Wardrobe* має багате стилістичне навантаження, що відображає ідіостиль К. Льюїса та є характерним для фентезійного дискурсу.

Основними способами перекладу, використаними В. Наріжною з метою передачі онімікону роману *The Lion, the Witch and the Wardrobe* К. Льюїса є транскрипція і транслітерація, що пов’язано з безеквівалентністю цих одиниць і прагненням перекладача адекватно передати культурну маркованість власних імен оригіналу. Менш поширеними способами перекладу є калькування, семантичний переклад і лексичні трансформації. Застосування цих способів передачі власних назв у перекладі роману *The Lion, the Witch and the Wardrobe* українською свідчить про творчий характер переосмислення онімних номінацій В. Наріжною, уяскравлення їхнього образного потенціалу, реалізованого через оригінальні семантичні трансформації. Таким чином, ми розглянули основні способи перекладу онімістичних номінацій в українському

перекладі роману К. Льюїса *The Lion, the Witch and the Wardrobe*. Перспективними для подальших досліджень вважаємо проблеми застосування конкретних перекладацьких стратегій при перекладі власних назв у фентезійних творах, відображення в українському перекладі внутрішньої форми англійських онімів та їхньої культурної маркованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. М.: КомКнига, 2007. 576 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода) / Л. С. Бархударов . М., "Междунар. отношения", 1975. 240с.
3. Виноградов В.С. Введение в переводоведение / В.С. Виноградов. М.: Издательство института общего среднего образования РАО, 2001. 224 с.
4. Зайцева К.Б. Английская стилистическая ономастика. Тексты лекций / К.Б. Зайцева. Одесса: Типография “Одесского вестника”, 1983. 51 с.
5. Льюїс, К. С. "Хроніки Нарнії. Лев, Біла Відьма та шафа / Пер. з англ. В. Наріжної." Дніпропетровськ: Проспект (2006).
6. Lewis, C S, and Pauline Baynes. The Lion, the Witch, and the Wardrobe. New York, NY: HarperTrophy, 1994. Print.
7. Rosch E. H. Cognitive representation of semantic categories // Journal of Experimental Psychology. 1975. Vol. 104. P. 192-233.